

Małgorzata Urbańska

Edukacja przyrodnicza w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1-2,
78-80

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Małgorzata Urbańska

Miejskie Przedszkole nr 23 im. Jasia i Małgosi w Częstochowie

EDUKACJA PRZYRODNICZA W EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ I WCZESNOSZKOLNEJ

*„Nie tylko ludzie budują pomniki.
Najpiękniejszymi pomnikami jakie
możemy spotkać są te, które
stworzyła przyroda.”*

(W. Lewandowski)

Wiek przedszkolny to okres wzmożonej aktywności poznawczej i szczególnej wrażliwości emocjonalnej. Dlatego już w tym wieku należy dziecku ukazywać potęgę i piękno otaczającego nas świata. Wzbudzać w dziecku pozytywne uczucia takie, jak życzliwość, tolerancja, radość, miłość, odpowiedzialność wobec siebie i przyrody. W edukacji przedszkolnej należy uświadomić dzieciom fakt, że człowiek, rośliny, zwierzęta, przyroda martwa stanowią część tego samego środowiska i mają w równym stopniu prawo do istnienia. Środowisko, w którym żyje dziecko jest nośnikiem wielu wartości wychowawczych. Wywiera ono wpływ na jego psychikę i osobowość. Dlatego prawidłowo ukierunkowana działalność wychowawcza powinna kształtować w dziecku zrozumienie tego, że zdrowe środowisko, to gwarancja bytu obecnych i przyszłych pokoleń. Edukacja przyrodnicza to świadoma, zamierzona działalność nauczyciela względem dzieci i przy ich udziale. Zasadnicze cele tej edukacji to:

1. Poznawanie motywów i sposobów ochrony i kształtowania środowiska.
2. Wyrabianie umiejętności dostrzegania zjawisk w ekosystemach, przewidywania i oceny pewnych następstw obserwowanych zjawisk przyrodniczych i czynów człowieka.
3. Kształtowanie emocjonalnego stosunku do określonych zjawisk i obiektów w środowisku człowieka.
4. Formowanie i umacnianie pozytywnych przekonań i postaw wobec określonych zjawisk i obiektów przyrodniczych, czynów podejmowanych przez ludzi, jak również ich zachowań w stosunku do elementów i całości tego środowiska.

Edukacja przyrodnicza powinna również inspirować do samoedukacji, rozwijać i kształcić postawy poznawcze, emocjonalne, działania. Wymienione postawy należy kształtować przez oddziaływanie na dziecko odpowiednimi bodźcami. Mogą to być naturalne składniki środowiska lub zastępujące je modele, inaczej środki dydaktyczne. W edukacji przyrodniczej dzieci przedszkolnych szczególną uwagę należy zwrócić na: rozwijanie postawy wrażliwości wobec środowiska przyrodniczego, kształtowanie uczucia szacunku, uczenie racjonalnego korzystania z jego zasobów, dążenie do kontaktów z nieskażonym środowiskiem oraz wy-

rabianie poczucia odpowiedzialności za jego stan i pomnażanie zasobów przyrodniczych. W zakresie rozwijania wrażliwości wobec przyrody szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wiedzę dzieci z zakresu budowy, trybu i warunków życia roślin i zwierząt, zjawisk przyrody nieożywionej,
- umiejętność postrzegania i oceny przez dzieci piękna obiektów i zjawisk przyrodniczych,
- umiejętność przekazywania wiadomości i wyrażania uczuć przez dzieci w różnorodnej formie ekspresji,
- zdolność oceniania przez dzieci niewłaściwego zachowania się innych wobec przyrody,

Kształtowanie u dzieci szacunku do przyrody winno obejmować:

- wpajanie zrozumienia, że przyroda jest dla człowieka użyteczna i należy ją szanować,
- ugruntowanie wiadomości, że niektóre gatunki roślin i zwierząt oraz obiekty przyrody nieożywionej są rzadkością, należy je chronić i opiekować się nimi.

Ucząc racjonalnego korzystania z przyrody, należy tak organizować działalność dziecka aby:

- zrozumiało, że wszystko, co człowiekowi jest niezbędne do życia czerpie z przyrody,
- wiedziało, że wiele tych surowców jest nieodnawialnych,
- zdawało sobie sprawę, że człowiek nadmiernie zanieczyszcza przyrodę, dlatego należy ograniczyć ten proces a najlepiej zapobiec mu,
- umiało korzystać z zasobów przyrody w trakcie zabawy, uczenia się, pracy i odpoczynku,
- potrafiło wykonać najprostsze prace związane z uprawą i pielęgnowaniem znanych roślin, a także miało opiekuńczy stosunek do organizmów żywych i obiektów nieożywionych.

Dążność dziecka do kontaktu z przyrodą polega na odczuwaniu emocjonalnej z nią więzi, pragnieniu przebywania w środowisku przyrodniczym. Dlatego należy rozwijać tę postawę przez:

- częste spacerowanie i wycieczki dzieci do różnych obiektów przyrodniczych i ekosystemów,
- organizowania sytuacji edukacyjnych dostarczających dzieciom jak najwięcej przeżyć emocjonalnych, intelektualnych,
- zaznajamianie dzieci z podstawowymi zasadami ochrony przyrody, uczenie ich przestrzegania,

Postawa odpowiedzialności za środowisko życia powinna obejmować:

- troskę o zachowanie środowiska przyrodniczego, pomnażanie jego zasobów,
- przewidywanie swoich i innych działań wobec środowiska przyrodniczego oraz unikanie takich, które wpływają na nie niszcząco,

- rozumienie, że środowisko przyrodnicze jest podstawowym i koniecznym kompleksem elementów dla zdrowia i życia ludzi,
- ochronę, pomnażanie, kształtowanie środowiska przyrodniczego dla obecnych i przyszłych pokoleń,
- rozumienie, że zdrowie ludzkości zależy od warunków zdrowotnych otoczenia.

Wśród wielu form edukacji przyrodniczej występujących w przedszkolu do najczęściej stosowanych zaliczyć można:

- wycieczki, spacerowanie do określonych ekosystemów, instytucji, zakładów pracy, parków, rezerwatów, muzeów,
- prace porządkowe, prace pielęgnacyjne, opiekowanie się drzewami, krzewami, zwierzętami, pomnikami przyrody,
- oszczędzanie zasobów środowiska przyrodniczego,
- zbiórka surowców wtórnych,
- prowadzenie hodowli roślin, zwierząt,
- rejestrowanie przyrody za pomocą aparatu fotograficznego, ołówka, magnetofonu,
- budowanie karmników, budek lęgowych,
- uczestniczenie w pracach LOP,
- prowadzenie kącika przyrody,
- uczestnictwo dzieci w konkursach, wystawach,
- prowadzenie biblioteczki przyrodniczej,
- organizowanie spotkań z pracownikami Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta,
- udział dzieci w projekcjach filmowych i przedstawieniach teatralnych o tematyce przyrodniczej,
- udział dzieci w akcjach na rzecz środowiska (Dzień Ziemi, sadzenie Drzewka Pokoju, Światowy Dzień Ochrony Środowiska, Dzień Leśnika i inne).

Dążenie dziecka do kontaktu z przyrodą tak ważne w edukacji przyrodniczej polega na odczuwaniu przez nie więzi emocjonalnej z nią, na pragnieniu przebywania w środowisku przyrodniczym. Dlatego też zadaniem nauczyciela jest stwarzanie sytuacji edukacyjnych ukazujących dzieciom różnorodność i zmienność przyrody, ekosystemów, stwarzających możliwość doznania jak najwięcej przeżyć oraz zaspokojenie potrzeb emocjonalnych, intelektualnych, motorycznych. Edukacja przyrodnicza w przedszkolu powinna jednoczyć działania wychowawcze, dydaktyczne, opiekuńcze nauczycieli i rodziców oraz inspirować wszystkich do samoedukacji w myśl słów Marii Gołaszewskiej „Wszystko da się odbudować z wyjątkiem życia”.

Małgorzata Urbańska

Bibliografia:

- Ekologia w przedszkolu*, WOM Legnica, 1994.
- Ekologia w przedszkolu*, WOM Biała Podlaska, 1996.
- Edukacja przyrodnicza w przedszkolu*, WOM Płock, 1995.